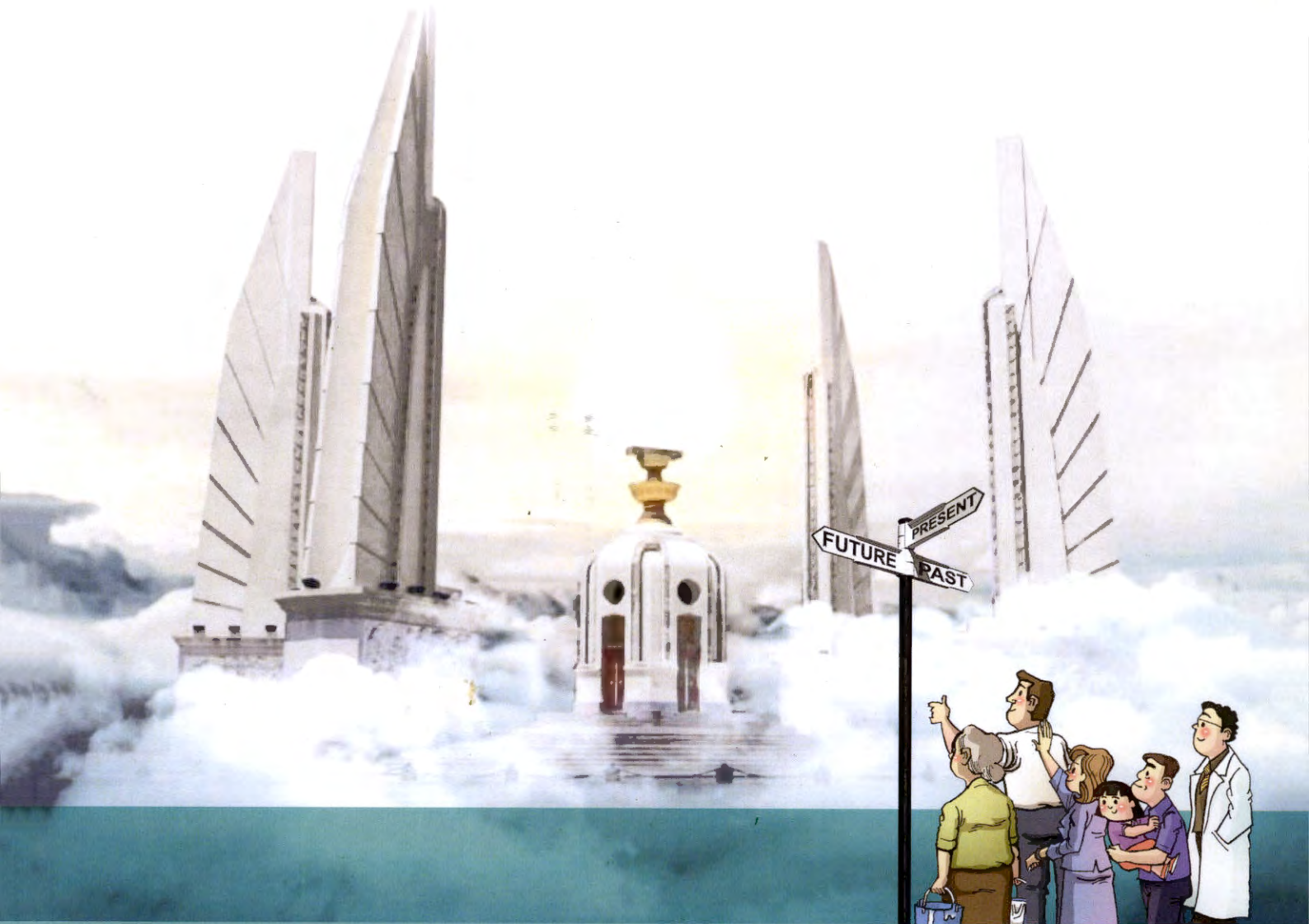

รัฐสภาไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่

**เอกสารประกอบการสัมมนา
โครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการวิชาการ
ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่**

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2560

จัดทำโดย

คณะทำงานจัดโครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการวิชาการภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ สำนักวิชาการ

คำนำ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับความเห็นชอบโดยเสียงข้างมากของประชาชนในการออกเสียงประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และมีบทบัญญัติบางประการที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ผ่าน ๆ มา หากร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา จะต้องปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ คณะทำงานจัดโครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการวิชาการภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สำนักวิชาการ จึงได้จัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาฉบับนี้ เพื่อใช้ในโครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการทางวิชาการภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2560 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยนำเสนอประเด็นสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรของสำนักวิชาการและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

เอกสารประกอบการสัมมนาฉบับนี้ จัดทำขึ้นตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ซึ่งเผยแพร่ต่อสาธารณชนเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559 และจัดทั้งหมดในเวลาจำกัด หากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะทำงานจัดโครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการทางวิชาการภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สำนักวิชาการ ขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะทำงานจัดโครงการสัมมนาเพื่อรองรับการให้บริการวิชาการ
ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สำนักวิชาการ

กุมภาพันธ์ 2560

สารบัญ

	หน้า
ยุทธศาสตร์ชาติ	1
อำนาจและหน้าที่รัฐสภา	6
สภาผู้แทนราษฎร	
วุฒิสภา	12
คณะกรรมการ	15
แนวนโยบายแห่งรัฐด้านกฎหมาย	18
การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	20
การตราพระราชบัญญัติ	22
การตราพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย	27
การอนุมัติพระราชกำหนด	33
กระทู้ถาม	37
การเปิดอภิปรายทั่วไป	38
คณะรัฐมนตรี	41
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ	47
ศาลรัฐธรรมนูญ	53
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	59
การปฏิรูปประเทศ	61
บรรณานุกรม	65

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 60

ยุทธศาสตร์ชาติ

ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2558 เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในระยะที่ 2 ของรัฐบาล (ปี 2558-2559) และกรอบการปฏิรูปในระยะที่ 3 (ปี 2560 เป็นต้นไป) โดยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 2 คณะ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป เพื่อจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และ (2) คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ เพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ (Roadmap) ภายในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ซึ่งคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป ได้มีการยกร่างฯ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาจากกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์หลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการเมือง นักวิชาการ สภาปฏิรูปแห่งชาติและภาคประชาชน ซึ่งกลไกในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 65 และมาตรา 275 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ซึ่งการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน โดยให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีกฎหมายให้แล้วเสร็จภายใน 120 วันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีนับแต่วันที่กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ ยุทธศาสตร์ชาติมีผลใช้บังคับได้เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ความจำเป็นในการต้องมียุทธศาสตร์ชาติ

ประเทศไทยยังมีจุดอ่อนในเชิงโครงสร้างหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังนั้นโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนและการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส จึงส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์มีความเข้มข้นขึ้นและเป็นโลกไร้พรมแดน โดยที่การเคลื่อนย้ายของประชากร สินค้าและบริการต่าง ๆ เงินทุน เทคโนโลยี ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างเสรี ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ขณะเดียวกันความเสี่ยงและข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศที่มีความผันผวนรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจ รวมถึงกฎเกณฑ์และกฎระเบียบในสังคมโลกมีความเข้มงวดมากขึ้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และกฎระเบียบต่าง ๆ ทางด้านการเงิน เงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวและแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเพื่อแก้จุดอ่อนควบคู่ไปกับ

การสร้างกลไกเชิงรุกเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อแก้จุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้บรรลุซึ่งเป้าหมายการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่งคั่งและประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ ประกอบด้วยเป้าหมายของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน รวมถึงนโยบายแห่งชาติและมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทางและวิธีการที่ทุกองค์กรและคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันเพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในด้านการเมืองภายในประเทศ การเมืองต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปไว้ดังนี้

กรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

ยุทธศาสตร์	กรอบแนวทาง
1. ด้านความมั่นคง	<p>(1) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>(2) ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>(3) การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล</p> <p>(4) การพัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่</p>

ยุทธศาสตร์	กรอบแนวทาง
	<p>(5) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการฉีกกำลังป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ</p> <p>(6) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ และระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม</p> <p>(7) การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่แนวนานมากขึ้น</p>
<p>2. ด้านการสร้าง ความสามารถใน การแข่งขัน</p>	<p>(1) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาสู่ชาติการค้า</p> <p>(2) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิต เข้มแข็งยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรกรยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>(3) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล</p> <p>(4) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ</p> <p>(5) การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง ความมั่นคง และพลังงาน ระเบียบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัยและพัฒนา</p> <p>(6) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วน การพัฒนากับนานาชาติ ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ ฯลฯ</p>
<p>3. ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพคน</p>	<p>(1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต</p> <p>(2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง</p> <p>(3) ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์</p> <p>(4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี</p> <p>(5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย</p>
<p>4. ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และ เท่าเทียมกันทางสังคม</p>	<p>(1) สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>(2) พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ</p> <p>(3) มีสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย</p> <p>(4) สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน</p> <p>(5) พัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา</p>

ยุทธศาสตร์	กรอบแนวทาง
5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	(1) จัดระบบอนุรักษ์ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (2) วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง 25 ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ (3) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (4) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (5) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (6) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	(1) การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม (2) การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ (3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ (4) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (5) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรม และเป็นสากล (6) พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ (7) ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 เห็นชอบทิศทางและกรอบยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เสนอ โดยมีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
 2. มีการแปลงยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนงาน/โครงการในช่วง 5 ปี โดยระบุแผนปฏิบัติการ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม
 3. ให้มีการประเมินผลของการดำเนินงานในรอบ 1 ปี และ 5 ปี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ สุขภาพมั่งคั่ง และยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในภาครัฐและธรรมาภิบาลในสังคมไทย
- ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- ยุทธศาสตร์ที่ 8 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภูมิภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
- ยุทธศาสตร์ที่ 10 การต่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค

การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในการรองรับยุทธศาสตร์ชาติ

ในการบริหารทุกระดับต้องยึดหลักการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว ดังนั้นในหน่วยงานทุกระดับจึงต้องมีการดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้เกิดการสมดุลง่ายมีประสิทธิภาพสูงสุดในองค์กร เนื่องจากร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีชุดต่อ ๆ ไปที่มาจากกาเลือกตั้ง จะต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่าง ๆ และต้องจัดทำนโยบายที่จะแถลงต่อรัฐสภาให้สอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติด้วย ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นกรอบอย่างหนึ่งในการจัดทำนโยบายและจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลชุดต่อ ๆ ไป ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดทำและดำเนินการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

1. จัดทำแผนงานการปรับปรุงหน่วยงาน การกิจและโครงสร้าง โดยมีมาตรการทบทวนบทบาทภารกิจในหน่วยงานทุกระดับ
2. จัดทำแผนงานพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคน เช่น
 - 2.1 พัฒนาระบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรตามสายงานและอาชีพ
 - 2.2 สร้างโมเดลในการขับเคลื่อนให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรเพื่อให้เกิดความทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่
 - 2.3 ปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพสูงเพื่อเป็นกำลังหลักในการบริหารและพัฒนาประเทศในอนาคต
 - 2.4 ปฏิรูปการบริหารจัดการบุคลากรให้มีสมรรถนะ เป็นมืออาชีพที่มีความเที่ยงธรรมและโปร่งใส
3. จัดทำแผนงานในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางที่ถูกต้องและชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่
4. พัฒนาระบบการให้บริการประชาชน เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อองค์กร

อำนาจและหน้าที่รัฐสภา

รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เมื่อรัฐสภาเป็นองค์กรด้านนิติบัญญัติและด้านอื่น ๆ จึงต้องมีผู้มีอำนาจในการควบคุมและบริหารงานของรัฐสภาคือประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา และต้องมีสมาชิกรัฐสภา คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย เมื่อมีการประชุมร่วมกันระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาก็จะเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งเป็นการประชุมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น จำนวนสมาชิกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสมาชิกรัฐสภามาจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ผู้ทำหน้าที่ประชุมมีจำนวน 2 คน คือประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ลักษณะของการประชุม กล่าวคือ การประชุมร่วมกันของรัฐสภาต้องมีบทบัญญัติให้มีการประชุมในเรื่องนั้นไว้โดยเฉพาะจึงจะมีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้และต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกับสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ดังนี้

ด้านการปฏิบัติหน้าที่

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภาต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง

ด้านการประชุม

การประชุมร่วมกันของรัฐสภาในกรณีต่อไปนี้

- (1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 17
- (2) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 19
- (3) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2476 ตามมาตรา 20
- (4) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 21
- (5) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา 121
- (6) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 122
- (7) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 132
- (8) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา 146
- (9) การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 147
- (10) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 155 และมาตรา 156
- (11) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 157
- (12) การแถลงนโยบายตามมาตรา 162
- (13) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 177

- (14) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 178
- (15) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256
- (16) กรณีอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ด้านการตรากฎหมาย

1. การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ตามมาตรา 81 วรรคหนึ่ง

2. การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปยังศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์การอิสระที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็นและมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอของศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์การอิสระ ตามที่เห็นสมควรได้ตามมาตรา 132

3. การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่และการยืนยันร่างพระราชบัญญัติตามเดิม กำหนดไว้ว่าร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วันให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ตามมาตรา 146

4. การให้ความเห็นชอบตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอให้พิจารณาบรรดาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบที่ตกไป กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบหรือที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วแต่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยหรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

บรรดาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบที่ตกไปนั้น ถ้าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปร้องขอต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไป ถ้ารัฐสภาเห็นชอบด้วยก็ให้รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไปได้แต่คณะรัฐมนตรีต้องร้องขอภายใน 60 วัน นับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ตามมาตรา 147

5. การอนุมัติพระราชกำหนด โดยให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ตามมาตรา 172

6. การเสนอญัตติและการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256 วรรคหนึ่ง (2)

ด้านการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี

1. กรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยหรือเศรษฐกิจของประเทศ สมควรที่จะปรึกษาหารือ ร่วมกันระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีนี้ ประธานรัฐสภาต้องดำเนินการให้มีการประชุมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแจ้งแต่รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้ ตามมาตรา 155 วรรคหนึ่ง

2. คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ และต้องชี้แจงแหล่งที่มาของรายได้ที่จะนำมาใช้จ่าย ในการดำเนินนโยบาย โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายใน 15 วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่ ตามมาตรา 162 วรรคหนึ่ง

3. คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปราย มิได้ ตามมาตรา 165

ด้านการให้ความเห็นชอบ

1. การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม ตามมาตรา 177 วรรคหนึ่ง

2. การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาใดมีผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ตามมาตรา 178

ด้านอื่น ๆ

1. การยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการที่พิจารณาเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยตรง ในกรณีที่เห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รัฐสภา จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อ คณะกรรมการโดยตรงก็ได้ ตามมาตรา 141 วรรคสอง

2. รับทราบตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน

สภาผู้แทนราษฎร

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎรเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ได้ผู้แทนประชาชนที่ดีมีคุณภาพ และเกิดการเลือกตั้งที่เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมสะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง

ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกจำนวน 500 คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 350 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 150 คน โดยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 350 คน เป็นจำนวนที่ให้ความสำคัญกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องเป็นผู้แทนในเขตพื้นที่ของประชาชน และในขณะเดียวกันเพื่อให้คะแนนของประชาชนมีความหมายด้วยการใช้ระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม จึงกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน ซึ่งมีที่มาจากการจัดสรรคะแนนที่ประชาชนเลือกพรรคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ชดเชยให้แก่พรรคที่มีโอกาสได้มีที่นั่งในสภาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสัดส่วนที่แปรผันโดยตรงกับคะแนนที่พรรคได้รับ

ระบบการคิดคะแนนที่ทุกคะแนนเสียงมีความหมาย

ในอดีตคะแนนของประชาชนที่ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใดที่ไม่ได้ชนะการเลือกตั้งเป็นลำดับที่ 1 ของเขตนั้น จะไม่ถูกนำมาคิดคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย คะแนนดังกล่าวก็จะสูญเปล่า มิได้สะท้อนนัยการเลือกตั้งที่แท้จริง ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีหลักการคิดในการกำหนดระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง
2. ระบบการเลือกตั้งที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย
3. ทุกคะแนนเสียงที่ประชาชนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ทิ้งสูญเปล่า เป็นการแสดงความเคารพ

ในทุกคะแนนเสียงของประชาชน ไม่ว่าจะลงคะแนนให้บุคคลใด บุคคลนั้นจะชนะการเลือกตั้งหรือไม่ คะแนนดังกล่าวจะนำมาเป็นคะแนนของพรรค

ดังนั้นจึงกำหนดให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตโดยใช้ระบบคะแนนนำเสียงข้างมาก คือผู้ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง และระบบสัดส่วนมาใช้ในการคำนวณแบ่งสัดส่วนให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้บัตรเลือกตั้งแบ่งเขตเพียงใบเดียว และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้เขตละ 1 คน ซึ่งจะนำคะแนนของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของทุกคนมารวมเป็นคะแนนของพรรค และนำคะแนนของพรรคมารวมเป็นคะแนนของทุกพรรคทั้งประเทศ จากนั้นจึงคำนวณหาค่าเฉลี่ยคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคควรจะได้ต่อ 1 คน

โดยนำคะแนนของทุกพรรคที่ได้รับเลือกตั้งทั่วประเทศหารด้วยจำนวนสมาชิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (500 คน) จากนั้นให้นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปหารจำนวนที่แต่ละพรรคได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคจะพึงมี แต่ทั้งนี้ต้องให้สิทธิแก่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตทุกคนที่จะต้องได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากพรรคใดได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเป็นจำนวนเท่าใดให้นำจำนวนนั้นมาเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคพึงจะมี หากได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคพึงมีเท่าใด ให้จัดสรรเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะได้

การคัดกรองผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตต้องพิจารณาให้ได้บุคคลที่ดีที่สุดเนื่องจากจะมีผลกระทบต่อคะแนนรวมที่พรรคจะได้รับ ซึ่งจะถูกนำไปคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้นการจัดทำบัญชีรายชื่อจึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการพิจารณาผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเพราะถ้าประกาศผลการเลือกตั้งแล้วพบว่ามีพรรคทุจริตจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย

นอกจากนั้นแล้วร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ยังแสดงให้เห็นถึงมิติใหม่ทางการเมืองอีกประการหนึ่ง คือ ผลการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีผลต่อการเลือกตั้งด้วย โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงของประชาชนที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และถ้าเกิดกรณีที่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งได้คะแนนเสียงน้อยกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการให้มีการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งใหม่โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเดิมทุกคนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งใหม่ การเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่ด้วย

คุณสมบัติอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การกำหนดคุณสมบัติอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อเป็นการรักษาสิทธิของบุคคลโดยเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ซึ่งจะได้คนรุ่นใหม่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. อำนวยการในการพิจารณากฎหมาย
2. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการให้ความเห็นชอบ
3. การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน
4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเวทีระดับนานาชาติ

จุดเด่นและความเปลี่ยนแปลงในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. การตัดสิทธิไม่ให้คนทุจริตคอร์รัปชันและคนโกงเลือกตั้งลงเล่นการเมืองตลอดชีวิต
2. วางระบบการเมือง ป้องกันคนโกงไม่ให้อำนาจทางการเมืองอย่างเข้มข้น เด็ดขาด ตั้งแต่ไม่ให้สมัครผู้แทนและเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งก็จะวางกลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภา องค์กรอิสระและภาคประชาชนอย่างเข้มข้น พรรคการเมืองจึงต้องคัดเลือกคนใจซื่อ มือสะอาดเข้ามา เมื่อคนดีเข้ามาทำงานการเมือง การบริหารบ้านเมืองก็จะโปร่งใสมีคุณภาพ
3. ให้ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคทางการเมือง หนึ่งคน หนึ่งเสียง ไม่ว่าจะเลือกใคร พรรคการเมืองใด ทุกคะแนนมีความสำคัญ

แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งแบบใหม่

1. ทุกคะแนนมีความหมาย ทำให้เกิดกำลังใจไปใช้สิทธิ
2. คำนึงถึงทั้งคนและพรรค เพื่อให้ได้คนดี พรรคที่เข้มแข็ง
3. ให้ประชาชนแต่ละกลุ่มอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่รู้สึกรังเกียจใครเป็นผู้แพ้ ใครเป็นผู้ชนะ
4. วิธีการเลือกตั้ง ส.ส.
 - ใช้บัตรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใบเดียว
 - ทุกคะแนนมีความหมาย ทุกคนได้ประโยชน์

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักเลขาธิการ 17 ก.พ. 60

วุฒิสภา

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคน สามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่ม และคุณสมบัติของบุคคลในแต่ละกลุ่ม การสมัครและรับสมัคร หลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกกันเอง การได้รับเลือก จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีจากแต่ละกลุ่ม การขึ้นบัญชีสำรอง การเลื่อนบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การเลือกกันเอง เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิก วุฒิสภา และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกตั้งกล่าวเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะกำหนดมิให้ ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกัน หรือจะกำหนดให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่น ใดที่ผู้สมัครรับเลือก มีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้

การดำเนินการทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ให้ดำเนินการตั้งแตระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ถึง 200 คน ไม่ว่าเพราะเหตุตำแหน่งว่างลง หรือ ด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เพราะเหตุถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา และไม่มีรายชื่อบุคคลที่สำรองไว้เหลืออยู่ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ แต่ในกรณีที่มีสมาชิกวุฒิสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดและอายุของวุฒิสภาเหลืออยู่เกิน 1 ปี ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทน ภายใน 60 วันนับแต่วันที่วุฒิสภามีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งกล่าวอยู่ใน ตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

อายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละ 5 ปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกโดยสมาชิกภาพของสมาชิก วุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกและเมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงให้ สมาชิกวุฒิสภาอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีวุฒิสภาขึ้นใหม่

อำนาจหน้าที่

1. การก่อกองกฎหมาย
2. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
 - 1) การตั้งกระทู้ถาม
 - 2) การเสนอญัตติทั่วไป
 - 3) การตั้งคณะกรรมการ

- 4) การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหา

สำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา 153)

3. การให้ความเห็นชอบบุคคลในการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ

- 1) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 204)
- 2) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 222)
- 3) ผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา 228)
- 4) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 232)
- 5) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 238)
- 6) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 246)

วุฒิสภา (บทเฉพาะกาล)

ในวาระเริ่มแรก ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ โดยในการสรรหาและแต่งตั้งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่งซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ และมีครม.เป็นกลางทางการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 12 คน มีหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคล ซึ่งสมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(ก) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาด้วยวิธีการเดียวกับที่กำหนดไว้ในบทถาวรของร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยววิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 268 ไม่น้อยกว่า 15 วัน แล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(ข) ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ในอันจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและการปฏิรูปประเทศมีจำนวนไม่เกิน 400 คน ตามวิธีการที่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภากำหนด แล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดตาม (ก)

(ค) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกผู้ได้รับเลือกตาม (ก) จากบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ได้จำนวน 50 คน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกดังกล่าวให้คำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และให้คัดเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) ให้ได้จำนวน 194 คน รวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็น 250 คน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) จำนวน 50 คน ทั้งนี้ ให้แล้วเสร็จภายใน 3 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268

(2) มิให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (6) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคยดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีมาใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับสรรหาตาม (1) (ข) และมีให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (2) มาตรา 184 (1) และมาตรา 185 มาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง

(3) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาตินำรายชื่อบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือก ตาม (1) (ค) จำนวน 250 คน ดังกล่าวขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งต่อไป และให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

(4) อายุของวุฒิสภามาตราฐานมีกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ถ้ามีตำแหน่งว่างลง ให้เลือกรายชื่อบุคคลตามลำดับในบัญชีสำรองตาม (1) (ค) ขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนโดยให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ สำหรับสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในขณะได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาด้วย และให้ดำเนินการเพื่อแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งแทน ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง อยู่ในตำแหน่งเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

(5) ในระหว่างที่ยังไม่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลในบัญชีรายชื่อสำรองขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่างตาม (4) หรือเป็นกรณีที่ไม่มียุทธวิธีรายชื่อบุคคลเหลืออยู่ในบัญชีสำรอง หรือไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

(6) เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงตาม (4) ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภามาตามบทถาวรของร่างรัฐธรรมนูญต่อไป โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 109 เกี่ยวกับอายุของวุฒิสภา สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา และการให้สมาชิกวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่มาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามบทเฉพาะกาล

นอกจากจะมีอำนาจและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้วุฒิสภามาตามบทเฉพาะกาลมีอำนาจและหน้าที่เสนอแนะและเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการทำตามยุทธศาสตร์ชาติ

คณะกรรมการธิการ

คณะกรรมการธิการ (Committee) หมายถึง องค์กรภายในสภาที่ประกอบด้วย บุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภา ที่สภาแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมาย และเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภา

Kenenth Bradshaw and David Pring ได้ให้คำนิยามคำว่า “คณะกรรมการธิการ” ไว้ว่า คณะกรรมการธิการเสมือนเป็นเครื่องมือของสภา โดยผลการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการจะถูกนำมาพิจารณาอย่างเหมาะสม และการพิจารณาของคณะกรรมการธิการส่วนใหญ่จะได้แก่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การคลังและการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาล

วิชญ์ เครืองาม ได้ให้ความหมายคณะกรรมการธิการ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อปฏิบัติหน้าที่สำคัญให้แก่สภาโดยอาจเรียกได้ว่าเป็นสภาเล็กในสภาใหญ่ การที่ต้องมีกรรมการธิการก็เพื่อต้องการจะแบ่งเบาภาระของสภานั้นเอง

ดังนั้น คณะกรรมการธิการ จึงหมายถึง องค์กรภายในสภาที่ประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกสภา และหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาแต่ได้รับการแต่งตั้งโดยสภา เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากสภา

สำหรับที่มาและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธิการประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดประเภท องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ดังนี้

ประเภทและองค์ประกอบของคณะกรรมการธิการ

1. คณะกรรมการธิการสามัญ

คณะกรรมการธิการสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยกรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเลือกและตั้งจากสมาชิกของแต่ละสภา โดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้อำนาจแก่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตราข้อบังคับการประชุมของแต่ละสภากำหนดเรื่องหรือกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการธิการสามัญแต่ละชุดได้ กรรมการธิการสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร และในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วน

2. คณะกรรมการธิการวิสามัญ

คณะกรรมการธิการวิสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยกรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเลือกและตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกหรือไม่ได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภาก็ได้ โดยแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้ดำเนินกิจการ พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ และรายงานให้สภาทราบตามระยะเวลาที่สภากำหนด

การตั้งกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือคนพิการหรือทุพพลภาพ ต้องกำหนดให้บุคคลประเภทดังกล่าวหรือผู้แทนองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับบุคคลประเภทร่วมกันโดยตรง ร่วมเป็นกรรมการวิสามัญด้วย ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการวิสามัญทั้งหมด และในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอ ต้องกำหนดให้ผู้แทนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวร่วมเป็นกรรมการวิสามัญด้วย ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการวิสามัญทั้งหมด

3. คณะกรรมการร่วมกัน

คณะกรรมการร่วมกัน คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยกรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาดังจากผู้ที่เป็นสมาชิกหรือไม่ได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด เพื่อร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภามีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร

4. คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา

คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยกรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาดังจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา เพื่อดำเนินการใด ๆ ตามที่รัฐสภากำหนด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 128 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจในการตราข้อบังคับการประชุมเพื่อกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการวิสามัญแต่ละชุด รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมการได้ อีกทั้งในมาตรา 129 ยังได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น เพื่อกระทำการ พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ และรายงานให้สภาทราบตามระยะเวลาที่สภากำหนด การกระทำการ การสอบสวนข้อเท็จจริง หรือการศึกษาดังกล่าวข้างต้นต้องเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของสภาด้วย นอกจากนั้นแล้ว หน้าที่และอำนาจในการตั้งคณะกรรมการหรือการดำเนินการของคณะกรรมการต้องไม่เป็นเรื่องซ้ำซ้อนกัน ในกรณี que เรื่องนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการหลายคณะ ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาแล้วแต่กรณี มีหน้าที่ต้องดำเนินการให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกชุดในสภานั้น ๆ ร่วมกันดำเนินการ

การสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น คณะกรรมการจะมอบอำนาจหรือมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลใดทำการสอบสวนข้อเท็จจริงแทนมิได้ คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่ได้ แต่ไม่สามารถใช้อำนาจดังกล่าวกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี หรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจโดยตรงในแต่ละองค์การตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีที่รับผิดชอบในกิจการที่คณะกรรมการสอบสวน

ข้อเท็จจริงหรือศึกษามีหน้าที่ต้องสั่งการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดหรือในกำกับให้ข้อเท็จจริง ส่งเอกสาร หรือ แสดงความเห็นตามที่คณะกรรมการเรียกด้วย

สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องเปิดเผยบันทึกการประชุม รายงานการดำเนินการ รายงานการสอบ หาข้อเท็จจริง หรือรายงานการศึกษา แล้วแต่กรณี ของคณะกรรมการให้ประชาชนทราบ เว้นแต่ สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี มีมติไม่ให้เปิดเผย

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 60

แนวนโยบายแห่งรัฐด้านกฎหมาย

แนวนโยบายแห่งรัฐหรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอาจสรุปได้ว่า หมายความว่าถึง กรอบหรือแนวทางที่เป็นนโยบายหลักของประเทศ ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งความเป็นรัฐและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งรัฐบาล รัฐสภา หรือองค์กรของรัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการกำหนดนโยบาย บริหารราชการ และออกกฎหมายให้เป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และจะไม่ผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

บทบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญของเกือบทุกประเทศ แต่ส่วนใหญ่จะกำหนดเฉพาะหลักการใหญ่ที่เกี่ยวข้องถึงลักษณะการปกครองประเทศที่ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง และบัญญัติไว้เป็นมาตราเฉพาะแต่ละเรื่อง โดยไม่กำหนดเป็นหมวดหมู่ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเดนมาร์ก เป็นต้น แต่จะมีเพียงไม่กี่ประเทศที่แยกบัญญัติไว้เป็นหมวดหมู่โดยเฉพาะ เช่น ประเทศสเปน ประเทศอินเดีย ประเทศสวีเดนและนอร์เวย์ และประเทศไทย เป็นต้น สำหรับประเทศไทยนั้นได้เริ่มนำแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ในหมวด 5 โดยใช้ชื่อหมวดว่า “แนวนโยบายแห่งรัฐ” ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญในขณะนั้นได้นำแนวความคิดมาจากรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย เพราะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของปวงชนชาวไทยแล้วก็ควรมีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ของประชาชน และแสดงอุดมการณ์ของชาติให้มีความมั่นคงในการปกครองประเทศ รวมทั้งเพื่อให้เป็นนโยบายกลางซึ่งจะส่งผลให้นโยบายของคณะรัฐมนตรีแต่ละคณะมีความต่อเนื่องกัน

แนวนโยบายแห่งรัฐในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช บัญญัติไว้ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 64-78 มีเนื้อหาครอบคลุมกิจกรรมที่สำคัญหลายด้าน เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนรวมในระยะยาว โดยแนวนโยบายแห่งรัฐด้านกฎหมายนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 77 ความว่า

“รัฐพึงจัดให้กฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกีดกันประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”

กฎหมายคือข้อบังคับของผู้มีอำนาจสูงสุด ที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ควบคุมพฤติกรรมของประชาชน หากฝ่าฝืน จะถูกลงโทษ เนื่องจากมีกฎหมายหลายฉบับที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นเมื่อผู้มีอำนาจสูงสุดจะตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับกับประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบคอบและรอบด้าน เพื่อให้กฎหมายสามารถใช้บังคับได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 69

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ซึ่งได้ผ่านประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559
ได้บัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
5. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน
6. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
7. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน
8. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
9. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
10. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ

1. การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดย
 - 1) คณะรัฐมนตรีโดยข้อเสนอแนะของศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง
 - 2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร
2. ขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กระทำเช่นเดียวกับการตราพระราชบัญญัติ
เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้
 - 1) การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาประชุม
ร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลา 180 วัน โดยการออก
เสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
อยู่ของรัฐสภา ถ้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภา
ให้ความเห็นชอบตามร่างที่เสนอ
 - 2) ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้
รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปยังศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอิสระที่
เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็น ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง ไม่มีข้อทักท้วง
ภายใน 10 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างดังกล่าว ให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป

3. ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ ให้เสนอความเห็นไปยังรัฐสภา และให้รัฐสภาประชุม ร่วมกันเพื่อพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในการนี้ ให้รัฐสภามีอำนาจ แก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอของศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระ ตามที่เห็นสมควรได้ และเมื่อ ดำเนินการเสร็จแล้วให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 60

การตราพระราชบัญญัติ

ขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ซึ่งได้ผ่านประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 มีดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน และจะเสนอได้ก็แต่โดย

1) คณะรัฐมนตรี

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน

3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีผู้เสนอตาม 2) หรือ 3) เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน จะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษี

หรืออากร

(2) การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(3) การกู้เงิน การค้ำประกัน การใช้เงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ

(4) เงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาภายใน 15 วันนับแต่วันที่มีกรณีดังกล่าว มติของที่ประชุมร่วมกัน ให้ใช้เสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

2. ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้เสนอและในชั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นเองหรือมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทักท้วงต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อน เพื่อดำเนินการต่อไป ในกรณีที่ที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมทำให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ถ้านายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมีให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

3. เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติและลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายใน

60 วัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา ไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภาให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งให้วุฒิสภารับและให้ถือเป็นเด็ดขาด หากมิได้แจ้ง ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่ใช่วุฒิสภาพิจารณาเกี่ยวกับการเงิน

4. เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(1) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

(2) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาดังบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการทั้งสองร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ไม่ว่าจะอีกสภาหนึ่งจะได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วหรือไม่ ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าวุฒิสภาไม่ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

๖. สภาผู้แทนราษฎรจะยกร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ขึ้นพิจารณาใหม่ได้เมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ระยะเวลาหนึ่ง 180 วันดังกล่าวข้างต้นให้ลดเหลือ 10 วัน ในกรณีร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

6. ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใด คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณาดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

7. งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ โดยมีขั้นตอนการตรา ดังนี้

1) ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องแสดงแหล่งที่มาและประมาณการรายได้ ผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ่ายเงิน และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่าง ๆ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

2) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นได้เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนด ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้สภาผู้แทนราษฎรยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที มิให้นับรวมระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

3) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดของรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการ การเสนอการแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการมีส่วนร่วมไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้ ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามี

การกระทำที่ฝ่าฝืน ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณา วินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืน ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล ถ้าผู้กระทำการดังกล่าว เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำหรือ อนุมัติให้กระทำการหรือรู้ว่ามีกระทำการดังกล่าวแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติและให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้เงินนั้นคืน พร้อมด้วยดอกเบี้ย

เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณโดยรู้ว่ามีกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ถ้าได้บันทึกข้อโต้แย้งไว้เป็นหนังสือหรือมีหนังสือแจ้งให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ ให้พ้นจากความรับผิดชอบ การเรียกเงินคืน ให้ กระทำได้ภายใน 20 ปีนับแต่วันที่มีการจัดสรรงบประมาณนั้น ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติได้รับแจ้งถึงเรื่องดังกล่าว ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการสอบสวนเป็นทางลับโดยพลัน หากเห็นว่ากรณีมีมูล ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ ดำเนินการต่อไป และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญหรือบุคคลใดจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งมิได้

8. ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีรอไว้ 5 วัน นับแต่วันที่ ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา และให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายใน 20 วัน นับแต่วันพ้น กำหนดเวลาดังกล่าว

9. ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือ เมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติ ยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

10. ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วแต่ พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยหรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมาให้เป็นอันตกไป บรรดา ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบที่ตกไป ถ้าคณะรัฐมนตรี ที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปร้องขอต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไป ถ้ารัฐสภาเห็นชอบด้วยก็ให้รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไป ได้แต่คณะรัฐมนตรีต้องร้องขอภายใน 60 วัน นับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป

11. ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติใดขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

1) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

2) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ใช่สาระสำคัญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไปและให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

เอกสารประกอบการสัมมนา

การตราพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช กำหนดให้การจ่ายเงินแผ่นดินจะทำได้เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ กฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง หรือกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชุดใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไปทั้งหมดให้งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ คณะรัฐมนตรีจึงต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา เพื่อตราเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป ในกรณีที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลางก่อน อีกทั้งยังกำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ และองค์กรอัยการ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเงินการคลังของรัฐ ในกรณีที่องค์กรที่กล่าวมาข้างต้นเห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ องค์กรดังกล่าวจะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการธิการโดยตรงก็ได้

ขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องแสดงแหล่งที่มาและประมาณการรายได้ ผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ่ายเงิน และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่าง ๆ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

ขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย โดยหลักมีขั้นตอนเช่นเดียวกับการตราพระราชบัญญัติทั่วไปแตกต่างกันบ้างประเด็น เช่น กำหนดเวลาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของวุฒิสภา และการที่สภาผู้แทนราษฎรสามารถยกร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้พ้นกำหนดเวลาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเสียก่อน

1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร จะพิจารณาเป็น 3 วาระ คือ

1) วาระที่ 1 เป็นการพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ซึ่งหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ก็จะมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณา

เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่รับหลักการแห่งพระราชบัญญัตินั้น ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้นก็จะตกไป

2) วาระที่ 2 เป็นการพิจารณาในเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในแต่ละมาตรา โดยคณะกรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรตั้งขึ้น และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว จะเสนอรายงานเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายมาตรา ซึ่งในขั้นนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการไม่ได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งไม่ใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสงฆ์เงินกู้
- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

3) วาระที่ 3 เป็นการพิจารณาเพื่อลงมติว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายทั้งฉบับ โดยไม่มีการอภิปราย หากสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบ ก็จะส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไป แต่หากสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่เห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็จะตกไป

กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายไม่แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด
สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายให้แล้วเสร็จภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้วุฒิสภาพิจารณา

2. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของวุฒิสภา

เมื่อวุฒิสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้น ซึ่งแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1) วุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้แก่นายกรัฐมนตรี ซึ่งเมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติแล้วจะต้องรอไว้ 5 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

2) วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรสามารถยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที และถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติดำเนินร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ส่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายให้แก่นายกรัฐมนตรีเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

กรณีที่วุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายไม่แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด

วุฒิสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายให้แล้วเสร็จภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ไม่ได้ ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย โดยนายกรัฐมนตรีจะต้องรอไว้ 5 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

3. กรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือไม่ได้พระราชทานร่างพระราชบัญญัติคืนมา

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วไม่ได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ส่งพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วันให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย มี 2 กรณี คือ

1. หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้น ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

2. หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้น ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบ โดยไม่ชักช้า

ในระหว่างการศึกษาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้น โดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้น ตกไป แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่เป็น สาระสำคัญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นตกไป และให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้น ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

ห้ามไม่ให้กระทำการใด ๆ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่าย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการ การเสนอการแปรญัตติ หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่า โดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำดังกล่าวมาข้างต้น ให้เสนอความเห็นต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญ ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล ถ้าผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้ เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามี การกระทำดังกล่าวแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ นับแต่วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะ พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ที่ประชุมในขณะที่มีมติ และให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้นั้นคืนพร้อม ด้วยดอกเบี้ย

เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณ โดยรู้ว่ามี การแปรญัตติ เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการ หรือมีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำ ด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ถ้าได้บันทึกข้อโต้แย้งไว้เป็นหนังสือหรือมีหนังสือแจ้งให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ ให้พ้นจากความรับผิดชอบ ในกรณีที่มิหนังสือแจ้ง ไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติดำเนินการสอบสวน เป็นทางลับโดยพลัน หากเห็นว่ากรณีมีมูล ให้เสนอความเห็นต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติและศาลรัฐธรรมนูญหรือบุคคลใดจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งไม่ได้

การเรียกเงินคืนจากผู้กระทำผิดทำให้กระทำได้ภายใน 20 ปี นับแต่วันที่มีการจัดสรรงบประมาณนั้น
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับความเห็นชอบ
จากประชาชนในการออกเสียงประชามติแล้ว ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550 มากนัก เพียงแต่กำหนดเพิ่มเติมให้เมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายจาก
รัฐสภาแล้ว จะต้องรอไว้ 5 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติเพื่อเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความชอบ
ด้วยรัฐธรรมนูญก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

นอกจากนั้นแล้ว ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ ได้เพิ่มบทลงโทษสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการบริหาร และคณะรัฐมนตรี ที่เสนอ แปรญัตติ หรือกระทำการใด ๆ ที่มีผลให้ตน
มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณ หรือรู้ว่าการกระทำดังกล่าวแต่ไม่ได้ยับยั้งต้องพ้นจาก
สมาชิกภาพ หรือตำแหน่ง และถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายคืนพร้อมด้วย
ดอกเบี้ยให้แก่รัฐ อีกทั้งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณโดยรู้ว่า
มีการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น และไม่ได้โต้แย้งหรือมีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตทราบ มีความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายคืนพร้อมดอกเบี้ยให้แก่รัฐด้วย จึงเป็นข้อพึงระวังที่สำคัญสำหรับ
ข้าราชการที่ต้องจัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณประการหนึ่งด้วย

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การอนุมัติพระราชกำหนด

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นให้ใช้บังคับเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังนั้น พระราชกำหนดจึงสามารถแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติได้ และเมื่อประกาศพระราชกำหนดในราชกิจจานุเบกษาแล้วจึงมีผลใช้บังคับได้

ประเภทของพระราชกำหนด

1. พระราชกำหนดทั่วไป (ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 172)

พระราชกำหนดทั่วไปตราขึ้นได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดพิบัติสาธารณะ

2. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตรา (ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 174)

พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตราตราขึ้นในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน

การอนุมัติพระราชกำหนด

ตามหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจสืบโดยนัย อำนาจในการตรากฎหมายเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่เนื่องจากการพิจารณาตรากฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติใช้ระยะเวลาอยู่พอสมควร ทำให้รัฐสภาไม่สามารถตรากฎหมายให้มีผลใช้บังคับในทันทีในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ด้วยเหตุนี้จึงให้ฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจนิติบัญญัติได้ชั่วคราว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายกับที่จะเกิดขึ้นกับประเทศและประชาชนส่วนรวม และเมื่อมีการตราพระราชกำหนดใช้บังคับแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นผู้แทนที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าพระราชกำหนดนั้นสมควรใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไปหรือไม่

1. กำหนดเวลาที่จะต้องเสนอพระราชกำหนดเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

1) พระราชกำหนดทั่วไป

คณะรัฐมนตรีต้องเสนอพระราชกำหนดทั่วไปต่อรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป เพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

2) พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีและเงินตรา

คณะรัฐมนตรีต้องเสนอพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีและเงินตราต่อรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไปเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว แต่ถ้าเป็นการตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีและเงินตราขึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน 3 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2. การพิจารณาพระราชกำหนดของรัฐสภา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา และการยืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

3. ผลของการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด

1) พระราชกำหนดได้รับอนุมัติจากรัฐสภา

พระราชกำหนดที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว จะมีผลใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติต่อไป ซึ่งกรณีนี้ถือว่ารัฐสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น มี 2 กรณี คือ

(1) สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด

(2) สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

2) พระราชกำหนดไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภา

พระราชกำหนดที่ไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาให้พระราชกำหนดนั้นตกไป ไม่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในช่วงที่ใช้พระราชกำหนดนั้น และหากพระราชกำหนดนั้นมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล ซึ่งการไม่อนุมัติพระราชกำหนดมีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรณีนี้ถือว่ารัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด มี 2 กรณี คือ

(1) สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนด

(2) สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด

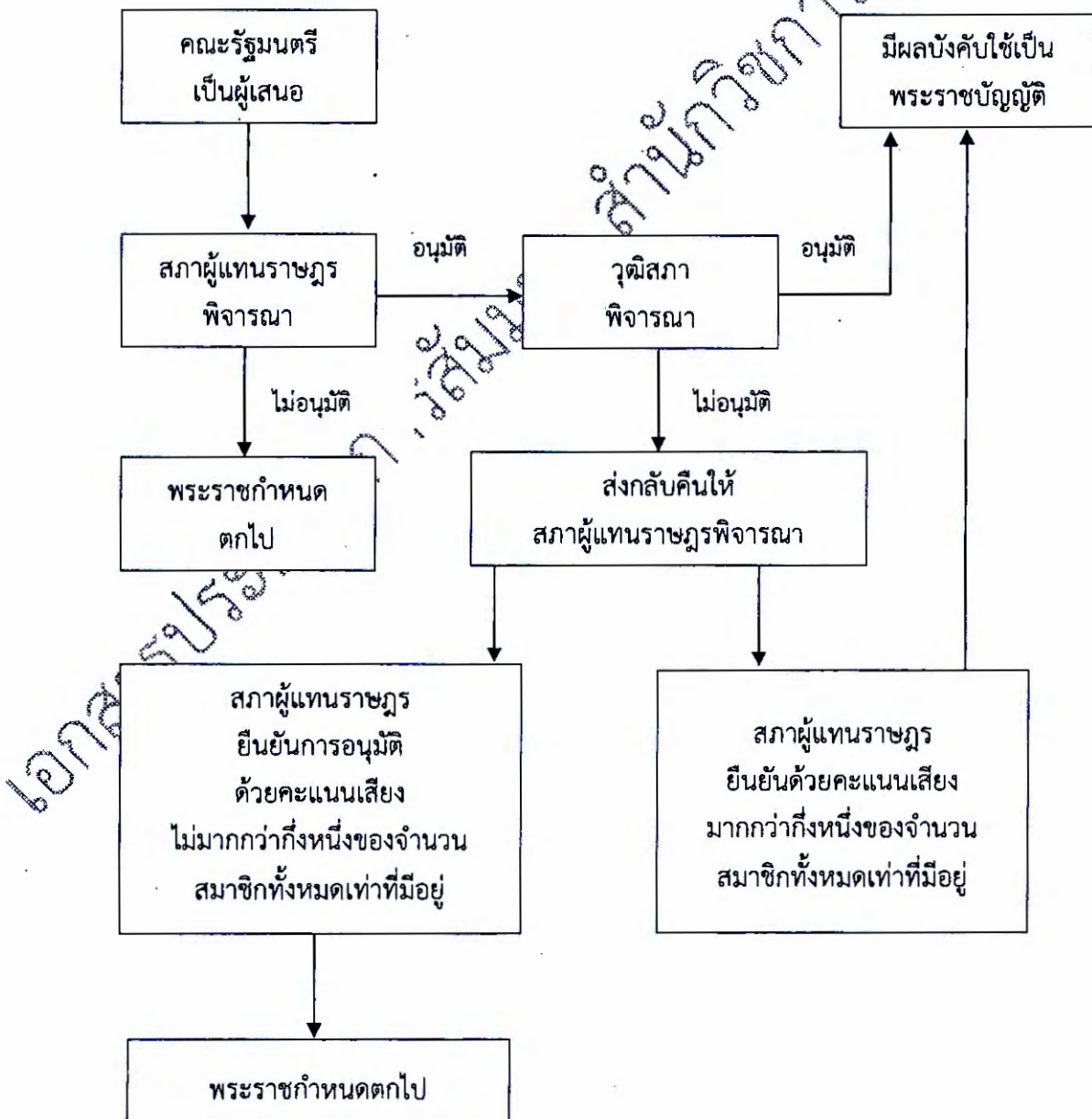
ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับ

ความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องแล้วต้องมีคำวินิจฉัยภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และต้องแจ้ง คำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่า พระราชกำหนดไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัย ของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติ สาธารณะ ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับใช้มาแต่ต้น

กระบวนการการอนุมัติพระราชกำหนด

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในการออกเสียงประชามติแล้ว ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการอนุมัติพระราชกำหนดเปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน 3 ประเด็น คือ

1) ในกรณีพระราชกำหนดทั่วไป กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ เพื่อให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้เพียงสาเหตุเดียว จากเดิมที่สามารถเสนอความเห็นเพื่อให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วยว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเนื่องจากเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2) เพิ่มเติมกำหนดระยะเวลาให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำวินิจฉัยภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

3) เปลี่ยนแปลงหลักการในการตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา จากเดิมที่ให้ตราได้ในระหว่างสมัยประชุม เป็นสามารถตราขึ้นในเวลาใดก็ได้หากมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน

เอกสารประกอบการสัมมนา สหประชาชาติ 17 กุมภาพันธ์ 2550

กระทู้ถาม

รัฐสภามีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี เพื่อควบคุมตรวจสอบว่าคณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาไว้หรือไม่ “การตั้งกระทู้ถาม” จึงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้รัฐสภาตรวจสอบการทำงานของคณะรัฐมนตรีได้ โดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในการออกเสียงประชามติที่ผ่านมา ได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ ตามข้อบังคับการประชุมแห่งสภานั้น ๆ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดให้มีการตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าไว้ด้วย เมื่อมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภายื่นกระทู้ถามแล้ว คณะรัฐมนตรีสามารถใช้โอกาสนี้ในการชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้ แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ถามนั้นได้

สำหรับประเภท ลักษณะ และวิธีการยื่น และการตอบกระทู้ถามนั้น จะเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา ซึ่งเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่จะตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการตั้งกระทู้ถาม ตามที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้อำนาจไว้

แม้การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจะไม่ส่งผลกระทบแก่คณะรัฐมนตรีให้ต้องพ้นจากตำแหน่งก็ตาม แต่ถือได้ทำให้เห็นถึงความบกพร่องในการบริหารประเทศของคณะรัฐมนตรีได้ ซึ่งจะส่งผลให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการบริหารประเทศด้วยความระมัดระวังมากขึ้นกว่าเดิม

เอกสารประกอบการสัมมนา
การตั้งกระทู้ถาม

การเปิดอภิปรายทั่วไป

รัฐสภาเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรหนึ่ง มีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีโดยรัฐสภา มีอยู่หลายวิธี ได้แก่ การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา การตั้งกระทู้ถาม การตั้งคณะกรรมการ และการเปิดอภิปรายทั่วไป

“เปิดอภิปรายทั่วไป” หมายถึง กระบวนการทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเปิดให้มีการพิจารณาและปรึกษาเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของชาติ รวมทั้งประเด็นปัญหาทางการเมืองในที่ประชุมสภา ซึ่งสมาชิกทุกคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบในกระบวนการทางการเมืองดังกล่าว ดังนั้น จึงต้องอภิปรายแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยความเป็นอิสระและเที่ยงธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

“การอภิปรายทั่วไป” หมายถึง การอภิปรายที่สมาชิกทุกคนของสภามีส่วนร่วมในการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (คณิน บุญสุวรรณ, 2556)

ประเภทของการเปิดอภิปรายทั่วไป

1. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในกรณีดังต่อไปนี้

1) การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สามารถขอเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ เพื่อซักถามข้อเท็จจริงหรือเสนอแนะปัญหาต่อคณะรัฐมนตรีได้ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีนี้ให้กระทำได้เพียงปีละ 1 ครั้ง

2) การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติได้ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีนี้ให้กระทำได้เพียงปีละ 1 ครั้ง

3) การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในที่ประชุมรัฐสภา

การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในที่ประชุมรัฐสภา เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือ

(1) การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาโดยผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่ามีความสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ซึ่ง

การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี จะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ประธานรัฐสภาจะต้องดำเนินการให้มีการประชุมภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งในกรณีนี้ คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมประชุมด้วย และการประชุมให้ประชุมลับ เพราะต้องการให้ฝ่ายการเมืองทุกฝ่ายรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาของชาติ ไม่ใช่ใช้การถ่ายทอดสดเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงและโจมตีกันไปมา ซึ่งจะมีแต่การสร้างความแตกแยกเหมือนเช่นที่ผ่านมา

(2) การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาโดยคณะรัฐมนตรี

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้

2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในกรณีดังต่อไปนี้

1) การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะได้ เมื่อได้มีการเสนอญัตติดังกล่าวแล้วจะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมติไม่ไว้วางใจได้คะแนนเสียงไม่ไว้วางใจไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงโดยไม่ได้สิ้นสุดลงด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระการเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติเช่นว่านี้ให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุดลง

มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีคนใดพ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจากวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ หรือพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกิน 90 วัน ก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติดังกล่าว แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่น ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูกอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจต่อไป

2) การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล มีหลักเกณฑ์เดียวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้ เมื่อได้มีการเสนอญัตติดังกล่าวแล้วจะมีการยุบ

สภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมติไม่ไว้วางใจได้คะแนนเสียงไม่ไว้วางใจไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงโดยไม่ได้สิ้นสุดลงด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระการเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติเช่นว่านี้ไม่ให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุดลง

มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีคนใดพ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจึงกวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ หรือพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกิน 90 วัน ก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติดังกล่าว แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่น ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูกอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจต่อไป

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ทำได้เฉพาะในสภาผู้แทนราษฎร และให้กระทำได้ปีละ ๑ ครั้ง เว้นแต่กรณีที่มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลงด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักการสื่อสารมวลชน

คณะรัฐมนตรี

การได้มาซึ่งคณะรัฐมนตรี

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 158 กำหนดว่า คณะรัฐมนตรีประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี 1 คน และรัฐมนตรีคนอื่นอีกไม่เกิน 35 คน มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามหลัก ความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้ พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นผู้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยมีประธานสภา ผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีสามารถดำรง ตำแหน่งระยะเวลาครบถ้วนแล้วต้องไม่เกิน 8 ปี ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม แต่ทั้งนี้จะ ไม่นับรวมระยะเวลาในระหว่างที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังพ้นจากตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ สภาผู้แทนราษฎรต้อง พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและลักษณะ ต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตาม มาตรา 88 เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการเสนอบัญชีรายชื่อของ พรรคการเมืองนั้น มาตรา 88 กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ในการเลือกตั้งทั่วไป หากพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับ เลือกตั้งประสงค์จะเสนอรายชื่อบุคคลผู้สมควรได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งให้เป็น นายกรัฐมนตรี ให้พรรคการเมืองนั้นแจ้งรายชื่อบุคคลดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ไม่เกิน 3 รายชื่อ ก่อนปิดการรับสมัครเลือกตั้ง เมื่อแจ้งรายชื่อแล้วจะถอนการเสนอชื่อหรือจะเปลี่ยนแปลงรายชื่อได้เฉพาะ กรณีที่ผู้ได้รับการเสนอชื่อตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และต้องทำก่อนปิดการรับสมัคร เลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อให้ประชาชนทราบ

การเสนอชื่อผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรองไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร การลงมติให้ความเห็นชอบผู้ที่จะดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องกระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย ซึ่งผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้อง ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

อย่างไรก็ตาม ในบทเฉพาะกาล มาตรา 272 ได้กำหนดไว้ว่า ในระหว่าง 5 ปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภา ชุดแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ ดเนินการดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรีให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็น นายกรัฐมนตรี ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้ หากมีกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 ไม่ ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม และสมาชิกของทั้งสองสภาจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้

มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 ในกรณีเช่นนั้น ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาดำเนินการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมต่อไป (ตามมาตรา 272 วรรคหนึ่ง) โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 หรือไม่ก็ได้

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (มาตรา 160)

- 1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี
- 3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 4) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
- 5) ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง
- 6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98*
- 7) ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

8) ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186** หรือมาตรา 187*** มาแล้วยังไม่ถึง 2 ปีนับถึงวันแต่งตั้งการพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี

*นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องเป็นผู้ที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 98 เช่น ติดยาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต และเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ เป็นต้น

**มาตรา 186 เป็นบทบัญญัติกำหนดห้ามมิให้รัฐมนตรีกระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เช่น ห้ามดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และห้ามกระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ เป็นต้น เว้นแต่เป็นการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่หรืออำนาจของรัฐมนตรี หรือกระทำการตามหน้าที่และอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินหรือตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ ยังกำหนดให้รัฐมนตรีต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งกระทำการใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการวิพากษ์หรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองโดยมิชอบตามที่กำหนดในมาตรฐานทางจริยธรรม

***มาตรา 187 เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใด ทั้งนี้ ในกรณีที่รัฐมนตรีประสงค์จะได้รับผลประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนต่อไป ต้องแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และให้ออนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้แก่บุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น และจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวไม่ว่าในทางใด ๆ ไม่ได้

1. การพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดเหตุที่ทำให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งเป็นรายบุคคล ดังนี้

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจ
- 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- 5) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามซึ่งเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตามมาตรา 186 หรือเป็นส่วนหนึ่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด ตามมาตรา 187
- 6) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

นอกจากเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา 158 วรรคสี่ด้วย กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกิน 8 ปีได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ แต่ไม่ให้นับรวมระยะเวลาในระหว่างที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังพ้นจากตำแหน่ง

2. รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดเหตุที่ทำให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ดังนี้

- 1) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง
- 2) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- 3) คณะรัฐมนตรีลาออก
- 4) พ้นจากตำแหน่งเพราะคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการหรือรู้ว่ามีกระทำการซึ่งเป็นผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย แต่ไม่ได้สั่งยับยั้ง ตามมาตรา 144

เมื่อรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตาม 1) 3) หรือ 4) ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดในรัฐธรรมนูญต่อไป เพื่อให้มีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

การอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในกรณีที่คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 168 กำหนดให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะยังสามารถอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ ภายใต้งบเงินเดือนต่อไป

- 1) กรณีพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง หรืออายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร หรือคณะรัฐมนตรีลาออก ให้คณะรัฐมนตรีคณะเดิม

อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 หรือไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ตามมาตรา 160 (4) หรือมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 160 (5) นายกรัฐมนตรีจะอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้

2) กรณีพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการหรือรู้ว่ามีกระทำการซึ่งเป็นผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย แต่ไม่ได้สั่งยับยั้ง ตามมาตรา 167 (4) คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งจะอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ตาม 2) หรือคณะรัฐมนตรีที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปลาออกทั้งคณะ และเป็นกรณีที่ไม่ว่าจะดำเนินการให้มีคณะรัฐมนตรีคณะใหม่ตามมาตรา 158 และ 159 ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือยังดำเนินการตามมาตรา 158 และมาตรา 159 ไม่แล้วเสร็จ ให้ปลัดกระทรวงปฏิบัติหน้าที่แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ๆ เฉพาะเท่าที่จำเป็นไปพลางก่อน โดยให้ปลัดกระทรวงคัดเลือกตนเองให้คนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี

3) คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องด้วยเหตุที่อภัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และต้องอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามเงื่อนไขต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติงานหรือโครงการ หรือมีผลเป็นการสร้างความผูกพันต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป เว้นแต่ที่กำหนดไว้แล้วในงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(2) ไม่แต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำหรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(3) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(4) ไม่ใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดอันอาจมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

การบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 162 กำหนดว่า คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาภายใน 15 วันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่ ซึ่งนโยบายดังกล่าวนั้นต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ และต้องชี้แจงแหล่งที่มาของรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินนโยบายด้วย โดยการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาจะไม่มีผลลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ก่อนการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนซึ่งหาก

ปล่อยให้เงินเข้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่สามารถดำเนินการเท่าที่จำเป็นไปพลางก่อนก็ได้

ในการบริหารราชการแผ่นดิน นอกจากคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาแล้ว ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เปิดเผยและมีความรอบคอบและระมัดระวังในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนส่วนรวม

2) รักษาวินัยในกิจการที่เกี่ยวกับเงินแผ่นดินตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างเคร่งครัด

3) ยึดถือและปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

4) สร้างเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม ผาสุกและสามัคคีปรองดองกัน รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายของคณะรัฐมนตรี

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีสามารถแจ้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

การตราพระราชกำหนด

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 172 กำหนดว่า พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้ ซึ่งการตราพระราชกำหนดให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป เพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น และหากพระราชกำหนดที่ตกไปดังกล่าวมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎร ยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

สำหรับกรณีมีข้อสงสัยหรือต้องการความชัดเจนว่าพระราชกำหนดฉบับดังกล่าวตราขึ้นเพื่อประโยชน์ ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของ ประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะหรือไม่ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 173 กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราช กำหนดนั้นก็ได้อีก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับความ เห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีคำวินิจฉัยภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้ ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมาด้วย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษา ความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติ สาธารณะ ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษา ความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติ สาธารณะ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

เอกสารประกอบ

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

กระบวนการควบคุมการทำข้อตกลงระหว่างประเทศมีขึ้นเป็นครั้งแรกในมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยกำหนดไว้ว่า

มาตรา 190 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภาจะต้องพิจารณาแล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่มีการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดประเภท กรอบการเจรจา ขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาดโดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนและเงื่อนไขในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังนี้

1) การทำข้อตกลงต่าง ๆ ดังนี้ รัฐบาลไม่สามารถทำได้โดยลำพัง แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อน ประกอบด้วย

(ก) ข้อตกลงที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศชาติมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจ

- (ข) ข้อตกลงที่จะต้องให้รัฐสภาออกพระราชบัญญัติตามเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงนั้นๆ
- (ค) ข้อตกลงที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศชาติอย่างกว้างขวาง
- (ง) ข้อตกลงที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศชาติอย่างมีนัยสำคัญ

2) ก่อนการดำเนินการเพื่อทำข้อตกลงใด ๆ รัฐบาลต้องให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนเสมอ

3) ก่อนการดำเนินการเพื่อทำข้อตกลงใด ๆ รัฐบาลต้องชี้แจงต่อรัฐสภาและเสนอกรอบการเจรจาให้รัฐสภาเห็นชอบก่อนเสมอ

4) เมื่อลงนามข้อตกลงใด ๆ แล้ว ต้องให้ประชาชนเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญาได้

5) หากการปฏิบัติตามข้อตกลงทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ต้องแก้ไขเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

6) ต้องมีการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไข ขั้นตอน และวิธีการต่างๆ ในการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ

7) หากมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความว่าข้อตกลงระหว่างประเทศใด ก็ควรมีผลกระทบในระดับที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

กระบวนการนี้ไม่ได้มีขึ้นเพื่อขัดขวางการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร แต่มาจากความพร้อมของประชาชนที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดวางนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ความตกลงระหว่างประเทศมีบทบาทอย่างสูง ในการกำหนดความเป็นไปทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ นโยบายของฝ่ายบริหาร การออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และขอบเขตอำนาจของฝ่ายตุลาการ ล้วนมีส่วนถูกกำหนดภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศทั้งสิ้น

หลักการสำคัญในมาตรา 190 คือ การสร้างกระบวนการและกลไกในการรับมือกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ให้เกิดความรอบคอบและมีธรรมาภิบาลมากขึ้น และให้การจัดทำความตกลงระหว่างประเทศเกิดผลประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม ไม่ตกอยู่กับกลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มการเมืองเหมือนที่ผ่านมา โดยมีจุดประสงค์ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ และกับภาคประชาสังคม 2) เพิ่มอำนาจต่อรัฐให้ดับคณะเจรจาของไทย 3) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจามากขึ้น

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับลงประชามติ ในปี 2559 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำข้อตกลงระหว่างประเทศไว้ในมาตรา 178 ดังนี้

มาตรา 178 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในกรณีนี้ รัฐสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ

หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางตามวรรคสอง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรีเขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีกฎหมายกำหนดวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาตามวรรคสามด้วย

เมื่อมีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดเป็นกรณีตามวรรคสองหรือวรรคสามหรือไม่ คณะรัฐมนตรีจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ

ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนและเงื่อนไขในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศตามมาตรา 178 ของรัฐธรรมนูญฉบับลงประชามติ ในปี พ.ศ. 2559 ดังนี้

ลักษณะของข้อตกลงระหว่างประเทศที่ต้องถูกตรวจสอบคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 แต่มีการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนในการทำหนังสือสัญญาออกไปในบางประเด็น ได้แก่

1. ไม่มีการกำหนดให้รัฐบาลต้องให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการดำเนินการ
2. ไม่มีการกำหนดให้รัฐบาลต้องชี้แจงต่อรัฐสภาและเสนอกรอบการเจรจาให้รัฐสภาเห็นชอบก่อนการดำเนินการ
3. ไม่มีการกำหนดให้รัฐบาลต้องเปิดเผยให้ประชาชนเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญาได้

สำหรับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเดิมในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 กำหนดให้รัฐบาลต้องกระทำก่อนควรดำเนินการเจรจาหรือลงนามข้อตกลงใด ๆ แต่ในร่างรัฐธรรมนูญนี้ ไม่ได้บังคับให้รัฐบาลต้องให้ข้อมูลและรับฟังประชาชนก่อน แต่เขียนไว้ว่าให้ออกกฎหมายกำหนดวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวยังไม่แน่ว่าจะทำเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใด และยังไม่แน่ว่าจะกำหนดหน้าที่การรับฟังไว้อย่างไรบ้าง และไม่แน่ว่าจะให้รัฐบาลต้องรับฟังก่อนเริ่มดำเนินการใด ๆ หรือรับฟังในขั้นตอนอื่นใด

สำหรับประเด็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ก็เขียนไว้ว่าให้ออกเป็นกฎหมายเช่นกัน ซึ่งเขียนไว้เพียงว่า เป็นการเยียวยาเท่าที่จำเป็น ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ที่กำหนดไว้ว่าต้องเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch) ได้ออกแถลงการณ์ โดยระบุว่า มาตรา 178 วรรคสี่ ได้เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของกฎหมายไปอย่างสิ้นเชิง โดยสาระสำคัญในการกำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการจัดทำหนังสือสัญญา ที่มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างคณะรัฐมนตรีและรัฐสภามีความโปร่งใส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามหลักธรรมาภิบาล ตามที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ฉบับ พ.ศ. 2550 ได้ถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. กัดกร่อนหลักธรรมาภิบาล : โดยการตัดข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงสาระสำคัญของหนังสือสัญญานั้นต่อรัฐสภาตั้งแต่ในขั้นการจัดทำกรอบการเจรจา ข้อบัญญัติที่เคยมีอยู่ดังกล่าว เป็นการสร้างความโปร่งใส สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และเป็นแนวทางป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการหนังสือสัญญา

2. ทำลายการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ : โดยตัดข้อบัญญัติที่ให้คณะรัฐมนตรีต้องเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ ยิ่งไปกว่านั้น ในมาตรา 178 วรรคสองยังได้เพิ่มข้อกำหนดตอนท้ายว่า ในขั้นการพิจารณาเข้าร่วมผูกพันในหนังสือสัญญา หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายใน 60 วัน ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นกึ่งการทำลายหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติอย่างสิ้นเชิง

3. ลดอำนาจการต่อรองของฝ่ายบริหาร : การตัดข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเจรจาจัดทำหนังสือสัญญาออกไป เป็นการลดทอนอำนาจการต่อรองของฝ่ายบริหารในการเจรจา ขั้นตอนดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติที่ประเทศต่าง ๆ ยึดถือปฏิบัติและอ้างอิงเพื่อสร้างและเพิ่มอำนาจการต่อรองของฝ่ายบริหารในการเจรจาระหว่างประเทศ

4. จำกัดและลดความสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยในเชิงเนื้อหา : โดยการตัดทอนข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่กำหนดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในกระบวนการเจรจาจัดทำหนังสือสัญญา ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะที่มีความสำคัญในกระแสโลกาภิวัตน์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมที่ผ่านมาตามมาตรา 190 ชี้ให้เห็นว่าการเจรจามีความรอบคอบมากขึ้น สามารถตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนเป็นกลไกที่ช่วยทำให้ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติมีคุณภาพและมีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างประชาธิปไตยเชิงเนื้อหาที่แท้จริง

นอกจากหลักการ ๕ ประการข้างต้น จะสูญหายไปแล้ว ข้อบัญญัติในมาตรา 178 วรรคสาม ยังได้กำหนดขอบเขตของประเภทหนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางไว้อย่างจำกัด ทำให้ขอบเขตการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ และพื้นที่ทางการเมืองของภาคประชาสังคมถูกจำกัดและแคบลง

ยิ่งกว่านั้น ข้อบัญญัติในมาตรา 178 วรรคสี่ ได้เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของการออกกฎหมายลูกอย่างชัดเจน โดยกลายเป็นเพียงกฎหมายที่กำหนดวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาเท่าที่จำเป็นเท่านั้น (สรุปร่างรัฐธรรมนูญ : ดัดขึ้นตอนรับฟังประชาชนก่อนการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ, 2559)

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หนึ่ง ได้ชี้แจงเหตุผลเกี่ยวกับมาตรา 178 ของร่างรัฐธรรมนูญ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ดังนี้

1. การทำหนังสือสัญญากับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับที่ผ่านมา ถือเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ผ่านฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี โดยในมาตรา 3 วรรคสอง กำหนดว่าคณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ “ตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน” และในมาตรา 164 (1) ยังกำกับไว้อีก ด้วยว่าคณะรัฐมนตรีต้อง “ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เปิดเผย และมีความ รอบคอบและระมัดระวังในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนส่วนรวม” ซึ่งเป็นข้อความใหม่ที่กำหนดขึ้นมาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังนั้น การทำหนังสือสัญญากับต่างประเทศหรือ องค์การระหว่างประเทศ จึงต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน ส่วนรวม

ดังนั้น การทำหนังสือสัญญากับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังกล่าว จึงเข้าลักษณะเป็นการทุจริตต่อหน้าที่และจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ ซึ่งตามมาตรา 234 สามารถร้องขอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) เข้าดำเนินการไต่สวนและดำเนินการเพื่อให้พ้นจากตำแหน่งต่อไปได้ ทั้งนี้ การใช้สิทธิของประชาชน ต้องเป็นไปโดยสุจริต มีเหตุผลอันสมควร และเป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมืองเท่านั้น

2. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการทำหนังสือสัญญาต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาที่จำเป็น อันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือ สัญญานั้นตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย โดยหนังสือสัญญาเหล่านี้ ได้แก่

(1) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศไทยหรือพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศชาติมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามที่หนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

(2) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา

(3) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศชาติอย่างกว้างขวาง อันได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ โดยสื่อมวลชนเอง ก็มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรม แห่งวิชาชีพตามมาตรา 35 ด้วยเช่นกัน และที่สำคัญในมาตรา 25 วรรคสอง ได้วางหลักประกันว่า “สิทธิหรือ เสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมาย บัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ” ฉะนั้น แม้จะไม่มีกฎหมายออกใช้บังคับ ประชาชนก็ยังมีสิทธิในการแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือสัญญาต่าง ๆ ได้

3. การกำหนดให้รัฐสภาต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบหนังสือสัญญาให้แล้วเสร็จ ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

(1) กรณีการกำหนดให้รัฐสภาต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบหนังสือสัญญาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง เป็นหลักการเดิมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 ซึ่งเพิ่มข้อกำหนดเรื่องเวลาเข้ามา เพื่อเร่งรัดให้รัฐสภาพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

(2) กรณีการให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ ถ้าไม่สามารถพิจารณาหนังสือสัญญาประเภทที่มีความสำคัญหรือมีผลกระทบในวงกว้างให้แล้วเสร็จได้ภายใน 60 วัน เป็นการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการไม่กำหนดระยะเวลาที่แน่ชัด เพราะถ้ารัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความรัฐธรรมนูญและเสียประโยชน์แก่ประเทศชาติ นอกจากนี้ ถ้ารัฐสภาไม่สามารถพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายใน 60 วัน ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม สมควรถือว่าหนังสือสัญญานั้น ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนมาตั้งแต่เบื้องต้นแล้ว เพราะการทำหนังสือสัญญาประเภทนี้ ต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาก่อน จึงสามารถเสนอให้รัฐสภาพิจารณาได้

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 มิถุนายน 2560

ศาลรัฐธรรมนูญ

การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ได้กำหนดให้ “ศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นองค์กรพิเศษที่มีอำนาจหน้าที่หลักในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ บัญญัติอยู่ในหมวด 11 ตั้งแต่มาตรา 200 – 214 และมีการบัญญัติอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในบทบัญญัติอื่นด้วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน (มาตรา 200 วรรคหนึ่ง) โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา และประธานวุฒิสภาต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 204) จากบุคคลดังต่อไปนี้ (มาตรา 200)

1. ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน 3 คน
2. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1. คุณสมบัติตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีดังนี้ (มาตรา 201)

- 1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปี แต่ไม่ถึง 68 ปีในวันที่ได้รับการคัดเลือกหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหา
- 3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 4) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
- 5) มีสุขภาพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลักษณะต้องห้ามของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีดังนี้ (มาตรา 202)

- 1) เป็นหรือเคยเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใด
- 2) ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (17) หรือ (18)
- 3) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 4) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในระยะ 10 ปีก่อนเข้ารับการศึกษาหรือสรรหา
- 5) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ 10 ปีก่อนเข้ารับการศึกษาหรือสรรหา
- 6) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- 7) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ
- 8) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด
- 9) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ
- 10) มีพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

วิธีการคัดเลือก และสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีที่มาจกศาล (มาตรา 200 (1)-(2)) ได้กำหนดการคัดเลือกตุลาการดังกล่าวไว้ สำหรับผู้พิพากษาในศาลฎีกาได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน 3 คน สำหรับตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน

2. การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการสรรหารายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ และข้าราชการระดับสูง (มาตรา 200 (3)-(5)) โดยมีจำนวนคณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย (มาตรา 203)

- 1) ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการ
- 2) ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการ
- 3) ประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นกรรมการ และ
- 4) บุคคลซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 201 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 202 และไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ในศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอิสระ องค์กรละ 1 คน เป็นกรรมการ (ผู้แทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน)

ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาข้างต้นต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ในกรณีที่วุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหา

หรือคัดเลือกภายใต้ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลใหม่แทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ และเมื่อผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้วให้เลือกตนเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (มาตรา 204)

วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว (มาตรา 207) การกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ยาวนานและไม่อาจได้รับแต่งตั้งใหม่เช่นนี้ ย่อมทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ยาวนาน แต่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็อาจพ้นจากตำแหน่งได้ก่อนกำหนดตามวาระได้ ดังนี้ (มาตรา 208)

1. ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 201 และมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 202
2. ตาย
3. ลาออก
4. อายุครบ 75 ปีบริบูรณ์
5. ศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
6. พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา 235 วรรคสาม กล่าวคือ เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดมีพฤติการณ์ร้ายชัดผิดปกติ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (มาตรา 234 (1)) และศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเห็นว่ามีความผิดหรือกระทำความผิดชัดแจ้ง ก็จะสั่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นและจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกิน 10 ปีด้วยหรือไม่ก็ได้ (มาตรา 235 วรรคสาม)

เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นจากอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในอดีตหลายประการด้วยกัน แต่ก็ยังคงมีอำนาจหน้าที่หลักในการควบคุมกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจหน้าที่อื่นที่เพิ่มขึ้นในประการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญได้กำหนดวิธีการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้

1) การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญก่อนการประกาศใช้กฎหมาย ในกรณีที่ร่างกฎหมายใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา (มาตรา 262) ในกรณีต่อไปนี้

(1) อำนาจในการวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เสนอความเห็นเช่นนั้นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี และประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 148 (1))

(2) อำนาจในการวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเสนอความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญและแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า (มาตรา 148 (2))

(3) อำนาจในเสนอว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ เพื่อเสนอความเห็นไปยังรัฐสภา และให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณา (มาตรา 132 (3))

(4) อำนาจในการวินิจฉัยว่าร่างข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา 149)

2) การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ศาลส่งความเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ศาลใช้บังคับกับคดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยศาลอาจเห็นเองหรือคู่ความในคดีได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนเกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น (มาตรา 212)

2. อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาด ความสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา 82)

3. อำนาจในการวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว (มาตรา 170 และมาตรา 82)

4. อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการให้บุคคลเลิกกระทำการ อันมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา 49)

5. อำนาจในการวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณีส่งให้พิจารณาเป็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีหลักการอย่างเดียวกันหรือ คล้ายกันกับร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็จะป็นอันตกไป (มาตรา 139)

6. อำนาจในการวินิจฉัยว่าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย ของสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะกรรมการ มีการเสนอการแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ได้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำเช่นนั้น ก็จะเป็นผลให้การเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวนั้นสิ้นผลไป ถ้าผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้ผู้กระทำนั้น สิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วแต่ไม่ได้สั่งยับยั้งให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติ และให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนั้นคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย (มาตรา 144)

7. อำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้ง ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 231 (1))

8. อำนาจในการวินิจฉัยว่าพระราชกำหนด มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะหรือไม่ (มาตรา 172) ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาได้เสนอความเห็นต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นมีได้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว และประธานสภาได้ส่งความเห็นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (มาตรา 173)

9. อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือสัญญาใดเป็นหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางหรือไม่ (มาตรา 178)

10. อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 210 (2)-(3))

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อมีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะทำการพิจารณาวินิจฉัยตามวิธีพิจารณาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำขึ้น และภายใต้แนวทางวิธีพิจารณาที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาโดยเปิดเผย
2. การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี
3. การให้สิทธิคู่กรณีที่ขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน

4. การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
5. การให้เห็นผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า 7 คน โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องใดไว้พิจารณาแล้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดจะปฏิเสธไม่วินิจฉัยโดยอ้างว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมิได้

ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 268)

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 60

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กำหนดความหมายของคำว่า รัฐธรรมนูญ คือ บทกฎหมายสูงสุดที่จัดระเบียบการปกครองประเทศ กำหนดรูปแบบและระบอบการปกครองของประเทศ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่เชื่อว่าจะไม่สามารถแก้ไขได้ เมื่อสังคมการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป รัฐธรรมนูญก็ต้องมีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้การจัดระเบียบการปกครองประเทศ มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของประชาชนร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ได้รับความเห็นชอบในการออกเสียงประชามติ ได้กำหนดให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้ โดยกำหนดไว้ในหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในร่างมาตรา 255-256

แม้รัฐธรรมนูญจะสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ แต่ก็ไม่สามารถทำได้ในทุกกรณี เนื่องจากร่างมาตรา 255 ได้กำหนดข้อห้ามในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำไม่ได้

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ ไม่ได้ดำเนินการด้วยกระบวนการตัดสินใจของรัฐสภาแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังได้กำหนดให้ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย กล่าวคือ หากเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ก่อน ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน จึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

ผู้มีสิทธิเสนอญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผู้มีสิทธิเสนอญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1. คณะรัฐมนตรี หรือ
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ
4. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติม ผู้มีสิทธิเสนอญัตติต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ ได้แก่

วาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ การออกเสียงลงคะแนนใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องได้เสียงเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

วาระที่ 2 เป็นขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา การออกเสียงให้ถือเสียงข้างมาก แต่หากเป็นการแก้ไขที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนประชาชนเสนอความคิดเห็นด้วย เมื่อการพิจารณาวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

วาระที่ 3 เป็นขั้นสุดท้าย การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เมื่อมีมติเห็นชอบแล้วให้รอไว้ 15 วันแล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

ศาลรัฐธรรมนูญทางออกของข้อขัดแย้ง

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หากเกิดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมว่าขัดต่อ มาตรา 255 (การเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) หรือมี ลักษณะตามมาตรา 256 (8) (การแก้ไขในหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ) หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือ องค์กรอิสระมีอรรถปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิก ทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสอง สภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

การปฏิรูปประเทศ

สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 27 กำหนดให้มีสภาปฏิรูปแห่งชาติทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะแนวทางเพื่อการปฏิรูปประเทศ ด้านต่าง ๆ คือ (1) การเมือง (2) การบริหารราชการแผ่นดิน (3) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (4) การปกครองท้องถิ่น (5) การศึกษา (6) เศรษฐกิจ (7) พลังงาน (8) สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (9) สื่อสารมวลชน (10) สังคม และ (11) อื่น ๆ ต่อมาเมื่อสภาปฏิรูปแห่งชาติได้สิ้นสุดลง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ได้ถูกตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 โดยทำหน้าที่ศึกษาและปฏิรูปทั้ง 11 ด้าน สืบต่อจากสภาปฏิรูปแห่งชาติที่สิ้นสุดลง การดำเนินงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศมีเป้าหมายข้อหนึ่ง คือ การปฏิรูปด้านต่าง ๆ ทั้ง 11 ด้าน โดยคำนึงถึงความสำคัญเร่งด่วน และความสัมฤทธิ์ผลของการปฏิรูปภายในระยะเวลาที่เหลืออยู่

สำหรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชามติมีจุดเด่นอันหนึ่งก็คือ การให้ความสำคัญกับ “การปฏิรูปประเทศ” ซึ่งได้บัญญัติเป็น “หมวด 16” แยกออกมาโดยเฉพาะ โดยใช้ “หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ” มีทั้งหมด 5 มาตรา คือ มาตรา 257-261 ได้บัญญัติว่าต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ
2. สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันดีที่เชื่อมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ
3. ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ทั้งนี้ มีการปฏิรูปประเทศทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเมือง กำหนดให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณา นโยบายที่มีไว้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียหายอย่างรอบด้าน มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตลอดจนมีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้าง ระบบการบริหารงานของรัฐและแผนกำลังคนภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ โดยต้องดำเนินการให้เหมาะสมกับภารกิจของหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน มีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐเพื่อจูงใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ และสามารถเจริญก้าวหน้าได้ตามความสามารถและผลสัมฤทธิ์ของงานของแต่ละบุคคล มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความคิดสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การปฏิบัติราชการและการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการคุ้มครองป้องกันบุคลากรภาครัฐจากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของผู้บังคับบัญชา มีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความคล่องตัว เปิดเผย ตรวจสอบได้ และมีกลไกในการป้องกันการทุจริตทุกชั้นตอน

3. ด้านกฎหมาย กำหนดให้มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 คือ จัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชน เข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้งานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีนิติทัศนะ และยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรมของนักกฎหมาย พัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้สะดวก และสามารถเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายได้ง่าย รวมถึงจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย

4. ด้านกระบวนการยุติธรรม กำหนดให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อมีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการใน

การสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการยุติธรรม ให้มุ่งอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพ และภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5. ด้านการศึกษา สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา 54 วรรคหก คือ กองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย กำหนดให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์ให้เต็มศักยภาพของความเป็นครูมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่

6. ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นจัดอุปสรรคและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อให้ประเทศชาติและประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันที่ดีสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ปรับปรุงระบบภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มพูนรายได้ของรัฐด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงระบบการจัดทำ การใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาด ให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม และวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกลไกเพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของประชาชน

7. ด้านอื่น ๆ กำหนดให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการใช้น้ำในทุกมิติ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศประกอบกัน จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั่วประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ จัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้ ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการ และการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม

เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักวิชาการ 17 ก.พ. 60

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (26 สิงหาคม 2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. สืบค้น 24 มกราคม 2560 จาก <http://plan.vru.ac.th/wp-content/uploads/2016/11/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4-20-%E0%B8%9B%E0%B8%B5-1.pdf>
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (11 ตุลาคม 2559). ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... (แก้ไขตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ). สืบค้น 24 มกราคม 2560 จาก http://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=803&filename=index
- คณะทำงานโครงการวิจัย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมาธิการสามัญ สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์.
- คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป. (2559). ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558-2577) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 (วันที่ 17 กันยายน 2558). สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://www.planning.kmutnb.ac.th/data/81159.PDF><http://law.stou.ac.th/dynfiles/Ex.41711-7.pdf>
- คณิน บุญสุวรรณ. (2556). ตอนที่ 8 “เปิดอภิปรายทั่วไป”. สืบค้น 24 มกราคม 2560 จาก <http://www.kaninboonsuwan.com/terminology/ct008.html>
- ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์. (2559). การยกระดับราชการไทย...เตรียมพร้อมผลักดันยุทธศาสตร์ชาติอย่างยั่งยืน. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2560 จาก http://www.opdc.go.th/uploads/files/2558/Presentation25082558_1.pdf
- ปกรณ์ นิลประพันธ์. (27 กรกฎาคม 2559). การทำหนังสือสัญญาตามมาตรา 178 ของร่างรัฐธรรมนูญ : ข้อกังวลกับคำชี้แจง. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://lawdrafter.blogspot.com/2016/07/178.html>
- ประพันธ์ นัยโกวิท และทีมกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2559). ร่างรัฐธรรมนูญ 2559 ระบบการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภาใหม่. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://library2.parliamnt.go.th/fiventake/contentgive/cdc58-cons2559-doc01.pdf>
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2557). คณะกรรมาธิการ. สืบค้น 24 มกราคม 2560 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=คณะกรรมาธิการ>.

ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) (สรุปย่อ). (กุมภาพันธ์ 2559). สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://policebudget.go.th/sites/default/files/%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%AF%20%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%B0%2020%E0%B8%9B%E0%B8%B5%2060%20-%2079.pdf>

สรุปร่างรัฐธรรมนูญ : ตัดขั้นตอนรับฟังประชาชนก่อนการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ. (28 กรกฎาคม 2559). สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <https://ilaw.or.th/node/4216>

สรุปร่างรัฐธรรมนูญ: "หมวดปฏิรูป" และ "ยุทธศาสตร์ชาติ" ภาพฝันที่ คสช. เราชาย. (19 กรกฎาคม 2559). สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2560. จาก <https://ilaw.or.th/node/4202>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (8 ธันวาคม 2559). การประชุมชี้แจงแนวทางการประเมินส่วนราชการ ตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (มาตรา 44) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2560 จาก http://www1.odd.go.th/Lddwebsite/web_adg/meeting.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2551). คณะกรรมาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.

อัชพร จารุจินดา. (ม.ป.ป.). แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ. สืบค้น 30 มกราคม 2560 จาก <http://law.stou.ac.th/dynfiles/Ex.41711-7.pdf>

เอกสารประกอบการสัมมนา

